

Jizerské hory.

Za další historií rudného hornictví!

Nejsevernější pohoří České republiky a jeho název je podle řeky Jizery, která pramení pod nejvyšší horou české strany *Smrkem* (1 124 m. n. m.) a na svém horním toku tvoří hranici s Polskem.

Zvláštěností Jizerských hor je nadmořská výška. Tyto hory na české straně mají 11 vrcholů přes 1 000 m. n. m. a na Polské straně 6 vrcholů – počítáno podle turistické mapy českých turistů. Nejvyšším vrcholem je na polské straně *Vysoká kopa 1 126 m. n. m.*, která je o 2 m vyšší než náš *Smrk*.

Na hřebenech Jizerských hor probíhá rozvodí mezi Severním a Baltským mořem. Tyto hory jsou vystaveny převážně vlhkému sz, větrnému proudění a mají drsné podnebí. Od roku 1897 drží Jizerské hory celoevropský rekord v denním úhrnu srážek, kdy 29. července spadlo za 24 hodin 345 mm vody. Rekordní jsou zde měsíční i roční úhrny srážek. Zimní srážky dělají z Jizerských hor ideální podmínky pro lyžování. Není divu, že jsou zde rozsáhlé plochy horských rašelinišť (vrchovišť).

Stavba hor.

Část horského masivu Západních Sudet Jizerské hory představují samostatnou geomorfologickou jednotku dělenou na dva celky – nevelkou Smrčskou hornatinu na sv. a hlavní Jizerskou hornatinu.

Vůdčí horninou jsou žuly. Ty se dostaly na povrch postupným obnažováním dvou prvohorních žulových těles – plutonů. Starším z nich byl pod zemským povrchem před počátkem prvohor vyvřelý a poté utuhlý lužický pluton. Ten do Jizerských hor zasahuje sz. a na Frýdlantsku rumburskou žulou. Tento pluton tepelně a tlakově přeměnil ještě starší horniny (mořské usazeniny) zvané břidlice na krystalické břidlice. Z nich je nejvýznamnější pruh svorů na severovýchodě (sv.) hor. V těchto svorech došlo ke zrudnění (cínovec-kasiterit u Nového Města p. Smrkem) a k pozdějšímu výronu řady minerálních pramenů (Libverda, Ztracený potok, Czierniawa a Świeradów). Další krystalickou břidlicí je vápenec a dolomit Vápenného vrchu u Raspenavy. Ten byl přeměněn až na mramor. Nejvíce pozměněnou horninou vlastního lužického plutonu jsou jizerské ortoruly, které tvoří Vysoký hřeben jizerský v Polsku, včetně hory Smrku. Jejich jemnozrná odrůda se těžila jako stavební kámen nad Libverdou. Nad Novým Městem v zářezu Smuteční stezky je odkryta další krystalická břidlice – světle zbarvený leptynit. V okolí Jiz. Hor jsou další přeměněné horniny- železnobrodské břidlice a křemence (Bílá skála u Příchovic).

Rozhodujícím útvarem je druhé žulové těleso - krkonošsko jizerský pluton, který sahá od Chrastavy až po Sněžku. Také on utuhnul v prvohorách (karbon) a díky zvětrávání a odnosu nadloží se dostal na zemský povrch a z jeho žuly (převážně biotitického granodioritu, ale i z jiných žul) jsou vytvořeny všechny jizerskohorské skály, skalní hříby, viklany, skalní hrnce, brány a bludiště.

Ve třetihorách přibyly v horách i čerstvé vyvřeliny, vesměs čediče (olivinické nefelity), z nichž je nejmohutnější Bukovec nad Jizerkou a Buková hora u Jiřetína. Žula i čedič byly v Jizerských horách těženy.

Ve čtvrtohorách byly Jizerské hory jen místně zaledněny a souvislý kontinentální severský ledovec se v době maximálního rozvoje zastavil na jejich severních úpatích.

Těžební místa.

Magnetitové skarny v severním podhůří Jizerských hor u Raspenavy a na vrchu Měděnce 777 m. n. m. u Nového Města pod Smrkem těžba Cu – mědi v 16. století.

Měděnec (777m) vyvýšenina horského hřbetu sbíhajícího z hory Smrku. Od konce 16. Stol. středisko dolování cínové rudy kasiteritu a dalších hornin (pyrhotin). Zachované štoly: Erasmus, Oukrop, Nadílka štěstí, Nebeské vojsko, Petr a Pavel i další co by zimoviště netopýrů.

Ropická hora (708m) vyvýšenina hřbetu sbíhajícího z hory Smrku. Od 16. st. Těžba kasiteritu – cínové rudy. Staré štoly v pruhu svorů dosud částečně dochovány – Beránek Boží, Bohatá Útěcha, Rapold, Kateřina (otevřeny v l. 1581-1611) a další.

Železný Brod podle těžby železné rudy až do konce 19. Století v provozu železné hamry a hutě!

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Jizerské hory (368km²) je jedna z nejstarších v Českých zemích. Rozkládá se v nadmořské výšce od 320 m. n. m. do 1 124 m. n. m. – což je výška Smrku.

V rámci CHKO jsou vyhlášena maloplošná území:

Národní přírodní rezervace (NPR) Frýdlantské cimbuří, Paličnick, Poledník, Stržový vrch, Špičák, Štolpichy, Tišina. **Rašeliniště Jizery, Rašeliniště Jizerky.**

Přírodní rezervace (PR): Bukovec, Černá hora, Černá jezírka, Ptačí kupy, Rybí loučky, Vápenný vrch, Jedlový důl, Klečové louky, Klikvová louka, Malá strana, Na Čihadle, Nová louka, Prales Jizera.

Přírodní památka (PP): Fojtecký mokřad, Jindřichovský mokřad, Klečoviště na Smrku, Na Kneipě, Quarré, Pod Dračí skálou, Pod Smrkem, U Posedu, Tichá říčka a Vlčí louka.

Přírodní parky jsou: Ještěd, Maloskalsko, Peklo.